

ENDO I EGZOGENICZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU A POZIOM AGROTURYSTYKI – STUDIUM PRZESTRZENNE WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO–POMORSKIEGO

R. Rudnicki, Ł. Wiśniewski

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, rudnickir@umk.pl, lukaszwisniewski05@gmail.com

Podstawowym zadaniem w realizacji koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich jest ich aktywizacja obejmująca w szczególności rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej. Jedną z możliwych dróg rozwoju jest agroturystyka, której – w przypadku Polski – sprzyjają walory przyrodnicze oraz słabość ekonomiczna dużej części gospodarstw rolnych [1].

Delimitację obszarów szczególnie predysponowanych do rozwoju agroturystyki w woj. kujawsko–pomorskim (w układzie 144 gmin) przeprowadzono na podstawie analizy egzogenicznych (zewnętrznych – przydatność rolnicza środowiska, udział obszarów prawnie chronionych; na podstawie danych Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach oraz Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego) oraz endogenicznych (wewnętrznych – wybrane cechy rolnictwa; na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego 2010) uwarunkowań rozwojowych. Obszary te odniesiono do rozmieszczenia obiektów agroturystycznych (na podstawie danych Instytutu Turystyki Szkoły Głównej Turystyki i Rekreacji w Warszawie) ujętych w formie wskaźnika rozwoju agroturystyki. Wynikiem jest typologia obrazująca zależność pomiędzy warunkami a faktycznym nasyceniem przestrzeni w infrastrukturę agroturystyczną.

Zróznicowanie przestrzenne uwarunkowań egzogenicznych opracowano na podstawie 2 wskaźników, tj.:

1. wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, określający przydatność czterech podstawowych komponentów środowiska (gleby, wody, rzeźby terenu, klimatu) w produkcji rolnej [2] – średnio 71 pkt., w układzie gmin od 43,1 pkt. w Śliwicach do 96,1 pkt. w gminie miejskiej Inowrocław;
2. udział obszarów prawnie chronionych – średnio 31,8%, od braku obszarów prawnie chronionych w 26 jednostkach do ponad 90% w 15 gminach [3].

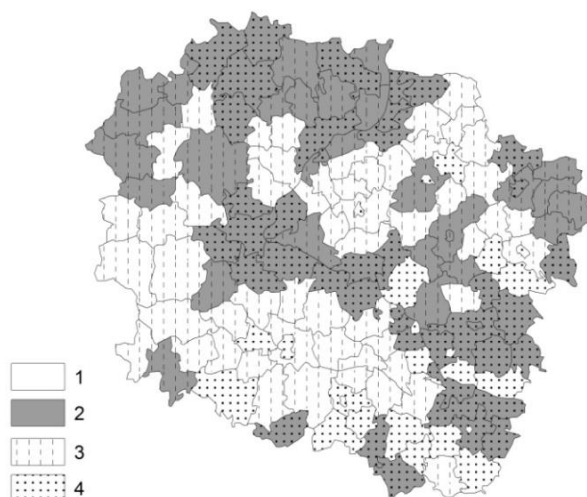
Powyższe cechy (cechę nr 1 ujęto w formie destymulanty) poddano procedurze normalizacji i ujęto w formie syntetycznego wskaźnika – średniej wartości znormalizowanej – przedstawiającego ocenę uwarunkowań egzogenicznych rozwoju agroturystyki. Gminy podzielono na dwie grupy charakteryzujące się niekorzystnymi (ujemna wartość syntetycznego wskaźnika; 77 gmin) i korzystnymi (dodatnia wartość syntetycznego wskaźnika; 67 gmin) uwarunkowaniami (rysunek 1).

Uwarunkowania endogeniczne określono na podstawie normalizacji 6 cech wewnętrznych rolnictwa (wykorzystano dane PSR 2010), tj.:

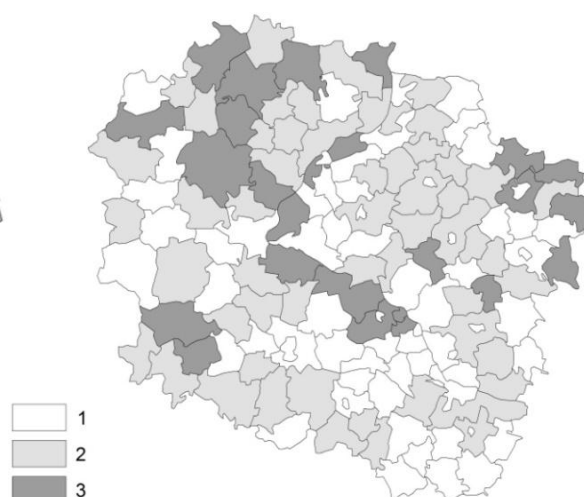
1. udział lasów i pozostałych gruntów (wody, nieużytki i inne) w ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych – średnio 11,2%, od 3% w Papowie Biskupim do 91,8% we Włocławku;
2. przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego – średnio 12,1 ha, od 1,7 ha w Bydgoszczy do 57,8 ha w Kruszwicy, destymulanta;
3. udział gospodarstw w których odległość od siedziby do najdalej położonej działki nie przekracza 2 km – średnio 59,8%, od 32,1% w Śliwicach do 89,4% w Bydgoszczy;
4. intensywność produkcji zwierzęcej (obliczona metodą Kopcia) – średnio 214,5 pkt., od 19,5 pkt. w Bydgoszczy do 1047,6 pkt. w Dąbrowie Biskupiej, destymulanta;
5. zużycie nawozów mineralnych w kilogramach czystego składnika NPK na 1 ha UR – średnio 146,8 kg, od 18,3 kg w Białych Błotach do 274,2 kg w Łasinie, destymulanta;

6. udział gospodarstw zużywających ponad 75% wartości końcowej produkcji rolniczej – średnio 7,3%, od braku tego typu gospodarstw w Aleksandrowie Kujawskim do 22,9% w gminie Cekcyn.

Podobnie jak w przypadku uwarunkowań egzogenicznych gminy podzielono na te o warunkach niekorzystnych (mało lasów i wód, duży areał, oddalone od siedziby gospodarstwa grunty, wysoka intensywność produkcji zwierzęcej oraz wysoki poziom nawożenia oraz towarowości gospodarstw rolnych; ujemna wartość syntetycznego wskaźnika; 81 gmin) oraz korzystnych (dodatnia wartość syntetycznego wskaźnika; 63 gminy) z punktu widzenia rozwoju agroturystyki (rysunek 1).

Rysunek 1 – Egzogeniczne i endogeniczne uwarunkowania rozwoju agroturystyki
(1 – niekorzystne egzogeniczne, 2 – korzystne egzogeniczne, 3 – niekorzystne endogeniczne, 4 – korzystne endogeniczne).

Rysunek 2 – Poziom rozwoju agroturystyki (1 – brak zjawiska, 2 – niski poziom, 3 – wysoki poziom).

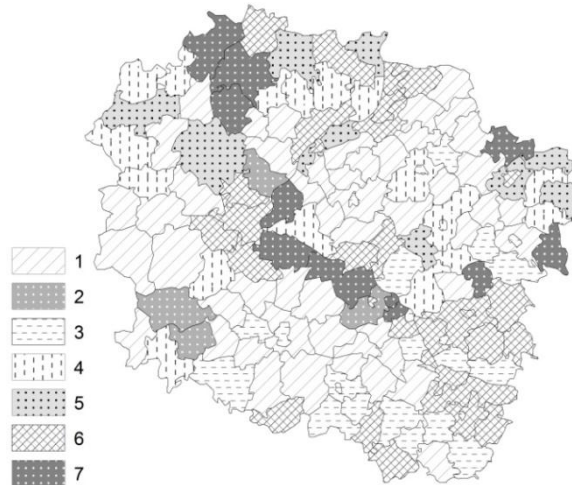
Poziom rozwoju agroturystyki obliczono wykorzystując dane Instytutu Turystyki. Według tego źródła w kwietniu 2014 roku w woj. kujawsko-pomorskim funkcjonowały 333 obiekty agroturystyczne posiadające 3544 miejsca noclegowe. Należy zaznaczyć, że w 65 gminach nie odnotowano żadnych obiektów agroturystycznych. Poziom rozwoju określono na podstawie dwóch wskaźników cząstkowych, tj.:

1. liczba obiektów agroturystycznych na 1000 gospodarstw rolnych – średnio 5,6, od 0,56 w Mogilnie do 316,5 w mieście Brodnica;
2. liczba miejsc noclegowych na 1000 ha ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych – średnio 6,6, od 0,04 w Warlubiu do 451,3 w mieście Brodnica.

Grupa jednostek o niskim poziomie rozwoju (ujemna wartość wskaźnika syntetycznego, oraz gminy, w których brak jest obiektów agroturystycznych) liczyła 120 jednostek, pozostałe 22 zakwalifikowano (na podstawie dodatniej wartości syntetycznego wskaźnika) do grupy o wysokim poziomie (rysunek 2).

W celu syntetycznej oceny agroturystyki i uwarunkowań jej rozwoju przeprowadzono badanie typologiczne. Wydzielono 7 typów (rysunek 3):

1. niekorzystne egzogeniczne i endogeniczne przy niskim poziomie rozwoju agroturystyki – 50 gmin;
2. niekorzystne egzogeniczne i endogeniczne przy wysokim poziomie rozwoju agroturystyki – 4 gminy;
3. niekorzystne egzogeniczne i korzystne endogeniczne przy niskim poziomie rozwoju agroturystyki – 23 gminy;
4. korzystne egzogeniczne i niekorzystne endogeniczne przy niskim poziomie rozwoju agroturystyki – 18 gmin;
5. korzystne egzogeniczne i niekorzystne endogeniczne przy wysokim poziomie rozwoju agroturystyki – 9 gmin;
6. korzystne egzogeniczne i endogeniczne przy niskim poziomie rozwoju agroturystyki – 29 gmin;
7. korzystne egzogeniczne i endogeniczne przy wysokim poziomie rozwoju agroturystyki – 11 gmin.

Rysunek 3 – Typy oceny agroturystyki i uwarunkowań rozwojowych (objaśnienia w tekście).

Badanie wykazało szereg gmin szczególnie predysponowanych do rozwoju funkcji agroturystycznej (korzystne walory egzo i endogeniczne), w których brak jest obiektów tego typu (15 gmin), bądź jest ich mało (14 gmin). Są to tereny rekomendowane do tego rodzaju inwestycji (29 gmin należących do typu 6). Tylko w 4 gminach (typ 2) zdiagnozowano poziom zagospodarowania agroturystycznego przerastający uwarunkowania rozwojowe. W 42% jednostek poziom nasycenia obiektów agroturystycznych odpowiada określonym w pracy predyspozycjom rozwojowym (typ 1 i 7).

Literatura:

1. Rudnicki R., Biczkowski M., Agroturystyka jako forma aktywizacji pozarolniczej działalności gospodarstw rolnych w Polsce – stan, zróżnicowanie przestrzenne oraz wpływ środków PROW 2007–2013 [w:] (red.) Kamińska W., Wilk–Grzywana M., Turystyka wiejska i agroturystyka – nowe paradygmaty dla XXI wieku, Studia KPZK PAN 162, Warszawa 2015.
2. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski. Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach. Puławy 2000.
3. <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>